

- кова // *Економіст*. – 2002. – № 10. – С. 67–76.
6. The Economist Intelligence Unit's quality-of-life index [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE. – Title from display.
  7. Ткаченко В. Г. Некоторые положения сущности и содержания экономической безопасности государства / В. Г. Ткаченко // *Економіст*. – 2008. – № 9. – С. 9–11.
  8. Качество жизни в украинских регионах, проведенное Международным центром перспективных исследований [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ricardo.com.ua/money/budget/200603>. – Название с экрана.
  9. Держстат України, 1998–2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.

УДК 332.12 +334.732.2

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ АКТИВІВ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

О. В. Манжура, кандидат економічних наук

Вітчизняний досвід і практика багатьох розвинених країн свідчать, що одним із пріоритетних напрямів кредитування малого бізнесу є створення системи кредитних кооперативів як організації дрібного кредиту [1, с. 8]. Регіональні особливості істотно впливають на наявність і обсяг операцій кредитних спілок. Їх кількість варіює від 5 у Житомирській обл. до 60 у м. Києві. Найвища щільність розташування кредитних спілок у західних областях України – у Львівській, Тернопільській, Закарпатській [2, с. 13]. Наявність (відсутність) відокремлених підрозділів відносно адміністративно-територіальної одиниці, на території якої зареєстрована кредитна спілка, є одним із параметрів віднесення кредитних спілок до груп режимів регулювання. За територіальною ознакою виділяють місцеві й регіональні кредитні спілки [3, с. 9].

Проблеми територіального розміщення кредитних спілок знаходяться у центрі уваги науковців. В. В. Гончаренко розробив основні напрями розбудови системи кредитних спілок України на регіональному рівні, визначив можливі види та функції обласних об'єднань кредитних спілок [4, с. 5]. А. А. Степанова запропонувала комплексний підхід до формування вітчизняними кредитними спілками політики залучення вкладів громадян шляхом реалізації розробленого алгоритму, який вклю-

чає аналіз фінансового ринку регіону [5, с. 7]. На думку О. В. Лютої, кошти кредитних спілок, створених за територіальною ознакою, можуть використовуватися для надання фінансової допомоги підприємствам малого та середнього бізнесу та самозайнятим особам, сільські кредитні кооперативи, орієнтовані на взаємодію із фермерськими господарствами, товариства (фонди) взаємних гарантій – з підприємницькими структурами малого бізнесу тощо [6, с. 9]. Враховуючи труднощі, що виникають у малих підприємств під час отримання банківських кредитів і з метою розширення джерел фінансового забезпечення їх діяльності О. Л. Кривоног пропонує створювати спеціалізовані територіальні галузеві кредитні спілки, з правом членства у них малих підприємств [7, с. 10]. Утім, специфіку активних операцій кредитних спілок досліджено недостатньо.

Метою статті є визначення специфічних і регіональних особливостей розподілу активів кредитних спілок. Відповідно до поставленої задачі необхідно виконати такі завдання: дослідити кредитний портфель, портфель фінансових інвестицій, співвідношення кредитів і депозитів кредитних спілок, розробити рекомендації з удосконалення активних операцій кредитних спілок.

Активи кредитних спілок поділяють на продуктивні й непродуктивні [8, с. 5]. Продуктивними активами є: кредити, надані членам кредитної спілки; кредити, надані кредитним спілка; у тому числі заборгованість за простроченими та неповерненими кредитами, фінансові інвестиції; інші продуктивні активи. Непродуктивними активами є: грошові кошти; основні засоби, інші необоротні активи, нематеріальні активи; капітальні інвестиції; за-

боргованість за безнадійними кредитами; інші непродуктивні активи; витрати майбутніх періодів.

На рис. 1 наведено розподілення кількості членів кредитних спілок за регіонами, яке є логнормальним. У найбільшій кількості регіонів (9 областей) кількість членів не перевищує 20 тис. осіб, по п'яти регіонах мають чисельність членів становить від 20 до 40 тис. осіб, ще в п'яти – від 40 до 60 тис. осіб.

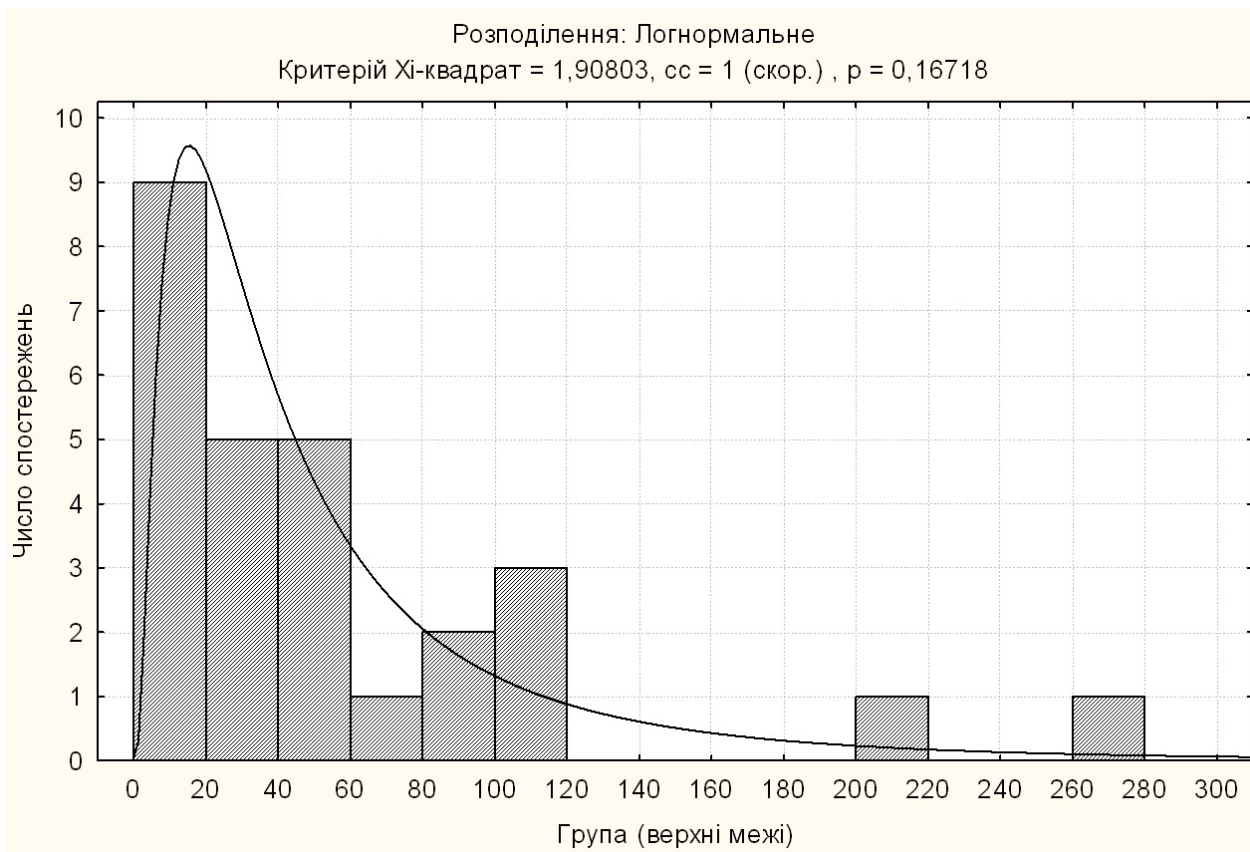

Рис. 1. Розподілення кількості членів кредитних спілок за регіонами станом на 01.01.2011 р., тис. осіб (побудовано за даними [9])

Найбільшу чисельність членів мають кредитні спілки м. Києва (270,3 тис. чол.), Львівська (215,1 тис. чол.), Закарпатська (112,8 тис. чол.), Луганська (112,7 тис. чол.), Донецька (106,5 тис. чол.) області.

Важливим джерелом формування активів кредитних спілок є депозитні вклади їх членів, станом на 01.01.2011 р. їх загальна сума становила 2843,0 млн грн, а обсяг кредитного портфеля – 3439,5 млн грн. Якщо ліквідну позицію кредитної спілки визначити як різницю

вартості залучених депозитів і виданих кредитів, то на рівні країни виникне брак ліквідності кредитних спілок на суму 506,5 млн грн. Найбільший дефіцит ліквідності мають кредитні спілки м. Києва (305,5 млн грн), Одеської обл. (264,2 млн грн), профіцит ліквідності спостерігається в Луганській (66,3 млн грн), Черкаській (33,5 млн грн), Вінницькій (26,1 млн грн), Миколаївській (22,5 млн грн) областях тощо. Співвідношення кількості членів кредитної спілки, які мають заборгованість за

кредитами, і кількості членів кредитної спілки, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках коливається від 0,42 (Одеська обл.) до 8,72 (Хмельницька обл.) (рис. 2).

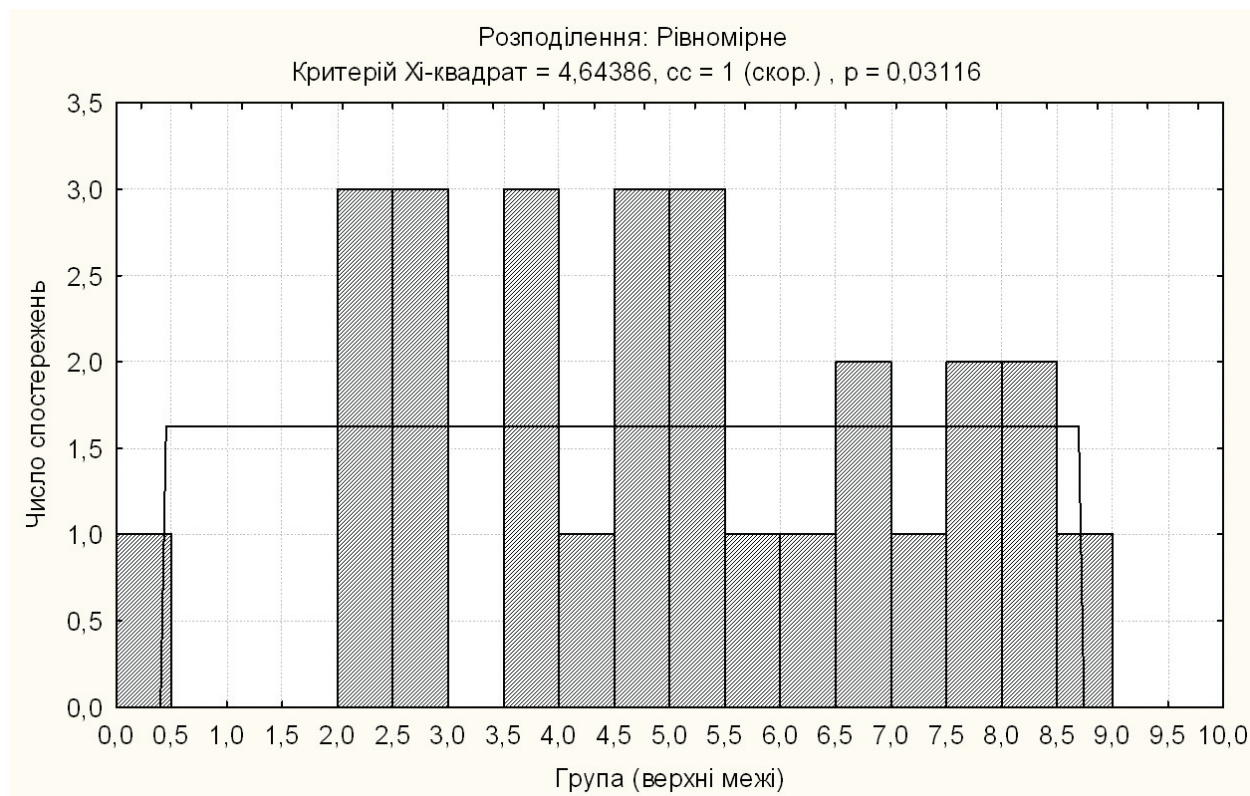

Рис. 2. Розподілення співвідношення кількості членів кредитної спілки, які мають заборгованість за кредитами, і кількості членів кредитної спілки, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках станом на 01.01.2011 р.

У переважній більшості регіонів це співвідношення становить від 2,0 до 3,0, від 3,5 до 4,0, від 4,5 до 5,5. Це свідчить про високе навантаження позичальників на вкладників. Суми кредитів, наданих членам кредитної спілки, має Гамма-розподілення (рис. 3), найбільші обсяги виданих кредитів припадають на Одеську обл. (744,98 тис. грн), м. Київ (671,92 тис. грн), Черкаську (231,04 тис. грн), Луганську (153,66 тис. грн) області. У 8 регіонах вартість виданих кредитів не перевищує 50 млн грн, у 10 регіонах коливається в інтервалі від 50 до 100 млн грн, у 5 регіонах – в інтервалі 100–150 млн грн. Розподіл оборотів з видачі кредитів відбувається нормально (рис. 4).

До регіонів з найменшою кредитною активністю у 2010 р. слід віднести Одеську обл. (оборот по видачі кредитів 0,08), з найбільшою – Тернопільську (1,59), середнє значення

оборотності становить 0,64, цьому рівню відповідають показники Луганської, Полтавської областей. У найбільшій кількості областей показники оборотності коливається від 0,42 до 0,53 (5 регіонів) і 0,95–1,06 (4 регіони). У 13 регіонах сума виданих кредитів на 1 члена кредитної спілки не перевищує 2 тис. грн, у 11 регіонах вона коливається в інтервалі 2–4 тис. грн, у 2 регіонах (Миколаївська обл. і м. Севастополь) – в інтервалі 4–6 тис. грн, у Одеській обл. – 17,59 тис. грн.

У структурі кредитного портфеля кредитних спілок у цілому по Україні основна частина – це кредити на термін понад 12 міс. (52,2 %) і від 3 до 12 міс. (45,84 %). Частка короткострокових кредитів терміном до 3 міс. є незначною (1,96 %). Кредити з різними термінами погашення мають також нерівномірне розподілення за регіонами. Станом на 01.01.2011 р. на м. Київ припадає 20,06 % за-

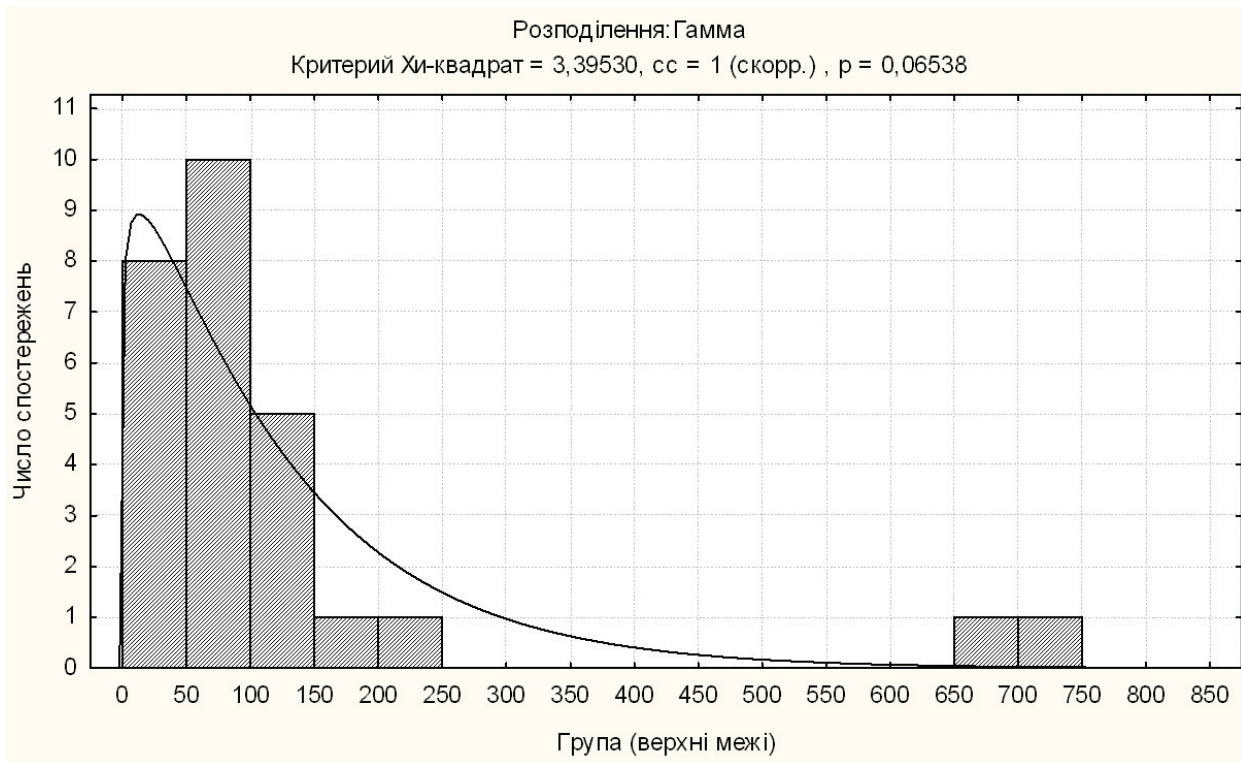

Рис. 3. Розподілення суми кредитів, наданих членам кредитної спілки, станом на 01.01.2011 р., млн грн

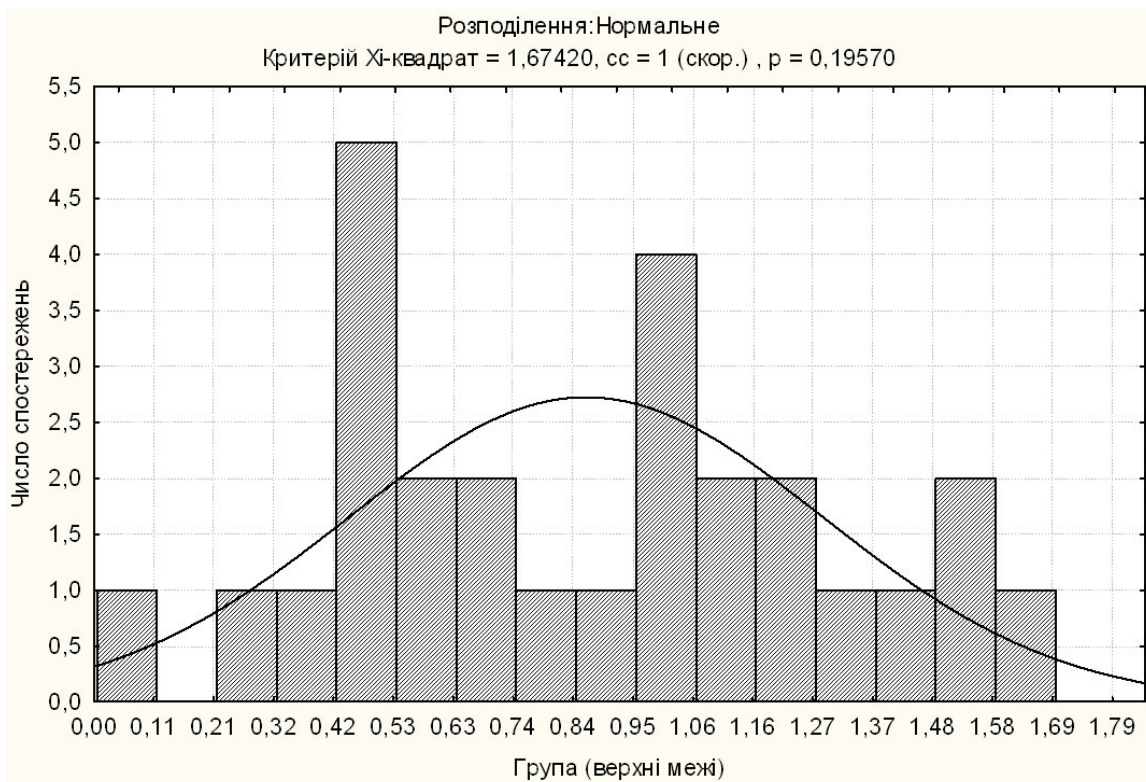

Рис. 4. Розподілення оборотів з видачі кредитів кредитними спілками у 2010 р.

гального кредитного портфеля, з терміном погашення до 3 міс. – 36,56 %, з терміном погашення від 3 до 12 міс. – 17,39 %, з терміном погашення більше 12 міс. – 21,78 %. Таким

чином, позичальники м. Києва більш активно використовують короткострокові кредити до 3 міс. порівняно з іншими регіонами. Кредитний портфель кредитних спілок має достатньо високу кредитну якість, у середньому по Україні частка заборгованості по безнадійним кредитам становить лише 0,11 %, найбільша частка проблемних кредитів припадає на Чернігівську обл. (1,63 %).

Загальна сума фінансових інвестицій кредитних спілок, яка станом на 01.01.2011 р. становить 137,6 млн грн, складається із гро-

шових коштів на депозитних рахунках у банках, внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці, внески до капіталу кооперативних банків, внески до капіталу об'єднаної кредитної спілки, державні цінні папери, внески до капіталу Бюро кредитних історій. Регіональна структура фінансових інвестицій кредитних спілок представлена на рис. 5. Основна їх частка (76,3 %) припадає на 4 регіони – м. Київ, Харківську, Львівську, Донецьку області.

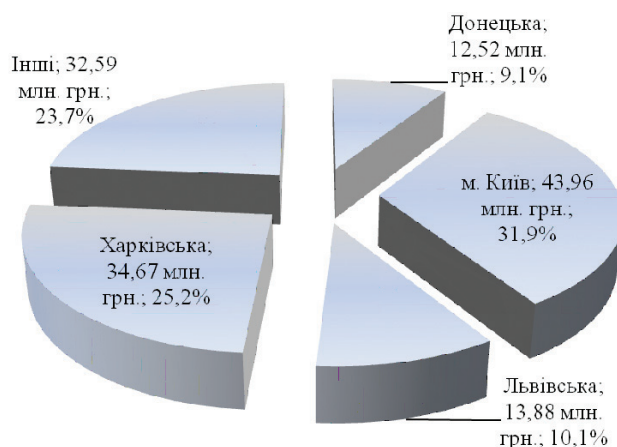

Рис. 5. Склад і структура загальної суми фінансових інвестицій за регіонами України станом на 01.01.2011 р.

Внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці мають кредитні спілки Донецької (300 тис. грн), Львівської (100 тис. грн), Рівненської (260 тис. грн), Тернопільської (200 тис. грн), Харківської (150 тис. грн), Хмельницької (410 тис. грн) областей.

Внески до капіталу кооперативних банків мають кредитні спілки м. Києва (10,25 тис. грн), Харківської обл. (312,4 тис. грн), внески до капіталу Бюро кредитних історій – кредитні спілки Києва (414,5 тис. грн), Черкаської області (562,4 тис. грн), вклади у державні цінні папери – кредитні спілки Закарпатської області (2,4 тис. грн).

Отже, в ході дослідження було виявлено статистичні характеристики розподілення кількості членів кредитних спілок, статей активів і показників їх використання за регіонами: логнормальне (кількість членів кредитних

спілок), рівномірне (співвідношення кількості членів кредитної спілки, які мають заборгованість за кредитами, і кількості членів кредитної спілки, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках), Гамма-розподілення (суми кредитів, наданих членам кредитної спілки), нормальне (оборотність з видачі кредитів). Отримані розподіли свідчать про широкий розмах варіації показників функціонування кредитних спілок за регіонами. Лідерами кредитно-кооперативного руху є м. Київ, Донецька, Львівська, Луганська, Одеська і Черкаська області.

Кредитний портфель кредитних спілок має високу якість, але не покривається у цілому по Україні депозитним портфелем, утім ситуація різниться за регіонами. Є області, де розміри кредитного і депозитного портфелів збалансовані, а також області з дефіцитом і профіцитом ліквідності коштів.

Основними напрямками вдосконалення управління активними операціями кредитних спілок є: узгодження кредитів і депозитів за обсягами, термінами, процентними ставками, відкриття депозитних рахунків і участь у капіталі об'єднаних кредитних спілок, внески до капіталу кооперативних банків, співпраця з Бюро кредитних історій. Це сприятиме фінансовій стабільності кредитних спілок, об'єднанню їх тимчасово вільних коштів для взаємокредитування і регулювання ліквідності.

Перспективами подальших досліджень є визначення особливостей формування капіталу кредитних спілок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Климюк Л. М. Формування та функціонування інфраструктури аграрного ринку: регіональний аспект : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.02 / Л. М. Климюк. – Житомир, 2003. – 20 с.
2. Грудзевич У. Я. Регіональні особливості формування і розвитку інфраструктури фінансового ринку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.10.01 / У. Я. Грудзевич. – Львів, 2002. – 20 с.
3. Славова Н. О. Господарсько-правовий статус кредитних спілок : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / Н. О. Славова. – Донецьк, 2010. – 18 с.
4. Гончаренко В. В. Становлення світової системи кредитної кооперації: теорія, методологія, практика : автореф. дис. на здобуття наук ступеня д-ра екон. наук : 08.05.01 / В. В. Гончаренко. – К., 2002. – 35 с.
5. Степанова А. А. Суперечності та перспективи розвитку кредитних спілок в Україні : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 / А. А. Степанова. – К., 2009. – 20 с.
6. Люта О. В. Форми фінансово-кредитної підтримки підприємства в Україні : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. екон. наук : 08.04.01 / О. В. Люта. – Суми, 2001. – 19 с.
7. Кривоног О. Л. Фінансове забезпечення господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 / О. Л. Кривоног. – К., 2007. – 20 с.
8. Мешко О. І. Аналіз активів неприбуткових фінансових установ: методика та організація : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 / О. І. Мешко. – К., 2008. – 21 с.
9. Показники діяльності кредитних спілок України (у розрізі регіонів) за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/ks_2010_region.xls. – Назва з екрана.

УДК 677.62(075.8)

О ПРИРОДЕ КРИЗИСОВ, О ПАРАДОКСАХ РЫНКА И МЕХАНИЗМАХ РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ ОТДЕЛЬНЫХ ТЕРРИТОРИЙ

В. А. Запорожец, кандидат економічних наук;

Г. А. Воителява, кандидат педагогічних наук

Тема исследования касается характеристики современных экономических кризисов, познания причин их возникновения с позиций современных особенностей развития рыночных отношений и использования в практике преимуществ плановой и рыночной форм хозяйствования.

Проблема исследования: недостаток действующих экономических механизмов по оценке причин возникновения современных кризисов и их предупреждения, необходимость качественно новой оценки современных особенностей функционирования рыночных отношений и их развития с позиций парадок-